

УДК 342.5

Шаповалова А. М.

к. політ. наук, доцент,
кафедра філософії та історії,
ТНУ імені В. І. Вернадського,
вул. Джона Маккейна, 33,
м. Київ, 01042, Україна
E-mail: shapovalova.alla@tnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4920-5539>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.19>

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ АР КРИМ

Стаття розглядає політичні наслідки реінтеграції Криму та перспективи його розвитку після повернення під контроль України. Аналізується вплив повернення Криму на політичну ситуацію в Україні, враховуючи можливі зміни в політичному ландшафті, стосунках з міжнародними партнерами та реакцію національних політичних сил. Досліджуються перспективи розвитку АР Крим після його повернення під український суверенітет, враховуючи економічні, соціокультурні та інші аспекти. У статті стверджується, що реінтеграція Криму може мати значний вплив на політичну стабільність в Україні та відносини з міжнародними партнерами. Авторка аналізує можливі реакції різних політичних сил в Україні на цей процес, відмічаючи ризики та переваги для кожної з них. Крім того, зазначається, що відновлення суверенітету над Кримом може сприяти розвитку економіки та інфраструктури регіону, а також зміни динаміки соціокультурного життя населення. Аналізуються шляхи реалізації політики щодо реінтеграції Автономної Республіки Крим та міста Севастополя з боку держави та владних структур. Розглядаються потенційні виклики, які можуть виникнути в процесі реінтеграції Криму, такі як соціальні напруження, внутрішні конфлікти та економічні труднощі. Дослідниця аналізує можливі стратегії управління цими складнощами та вироблення ефективних механізмів для забезпечення стабільності та розвитку регіону в умовах перехідного періоду. Оцінюється вплив громадських інституцій та угруповань, міжнародні координаційні механізми та їх роль у реінтеграції АР Крим, зокрема Кримської платформи. У висновку зазначається, що реінтеграція Криму є складним процесом, який вимагає уважного аналізу всіх його аспектів та врахування різноманітних факторів. Попереднє планування та співпраця з міжнародним співтовариством можуть забезпечити успішний та мирний перехід Криму під український суверенітет, сприяючи стабільності та розвитку як самого регіону, так і всієї країни.

Ключові слова: деокупація, державна політика, окупація, перспективи, правопорядок, реінтеграція, реформування.

Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв'язок з науковими або практичними задачами. Російська агресія триває вже понад 10 років. За цей час, безперервна військова, соціальна та економічна окупація АР Крим значно вплинула як на сам півострів, так і на можливі шляхи реінтеграції цієї території з боку України. Повномасштабна війна, яка розпочалась 24-го лютого 2022-го року з нападом росії на Україну, ще більше з актуалізувала задану проблематику, дозволяючи нам говорити вже про реальні стратегії майбутньої реінтеграції Криму, після повалення диктаторського режиму. Чіткий аналіз полі-

тичних наслідків можливої реінтеграції Криму та прогнозування перспектив його розвитку після повернення під контроль України має велике значення для забезпечення регіональної та міжнародної безпеки, стабільності та розвитку в майбутньому. Наголосимо, що врахування соціально-економічних, політичних та культурних аспектів розвитку Криму після його повернення під український суверенітет є необхідним для забезпечення стабільності та процвітання регіону.

Проведення комплексного аналізу можливих сценаріїв розвитку регіону дозволить розробити ефективні стратегії управління та сприятиме побудові майбутнього, яке спрямовано на забезпечення благополуччя та інтеграції Криму в українське суспільство. Чільне місце в цьому процесі відводиться політичним рішенням нашої держави, яка повинна будувати стратегію лише з урахуванням сучасних, поточних реалій, вибудовувати механізми як міжнародної співпраці, так і координації з громадськими об'єднаннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, методологічної основи дослідження. Питання російської збройної агресії та окупації АР Крим було систематично висвітлено в роботах окремих вітчизняних та зарубіжних авторів. В той же час згадані наукові дослідження в основному зосереджувалися на аналізі міжнародно-правових аспектів злочинних дій агресора та його окупаційних сил і структур. Аналіз огляду законодавства України щодо тимчасово окупованих територій, міжнародно-правовому регулюванню активно висвітлювались у роботах Б. Бабіна, Є. Борисова, О. Задорожного, О. Мережка, Е. Плешка, А. Приходька та інших. В той же час, актуальних робіт, щодо розгляду безпосередньої реінтеграції АР Крим обмаль, що робить нашу статтю не лише актуальною, але й нагальною науково-політичною розвідкою. Під час дослідження та написання статті ми скористалися різноманітними методами, зокрема методом спостереження, методом аналізу та синтезу для визначення ключової інформації, також індуктивний та дедуктивний методи для виявлення закономірностей та особливостей обраної тематики. Використання цих методів дозволило нам отримати чітке та вичерпне уявлення про те, якими можуть бути потенційні політичні наслідки реінтеграції та перспективи розвитку Криму після його повернення до складу України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Формулювання цілей статті. Стаття насамперед акцентує увагу на дослідженні саме політичних наслідків для Криму в контексті майбутньої реінтеграції. Основну увагу буде приділено вивченню правових аспектів реінтеграції Криму, зокрема, питанню розробки та впровадження необхідного законодавства для забезпечення прав та свобод місцевого населення, а також врегулюванню власницьких прав на нерухомість та природні ресурси. Окрім того, не менш важливим буде прорахувати майбутні перспективи розвитку Криму в парадигмі політичної свідомості та громадянського суспільства. Метою статті є ґрунтовне та всебічне дослідження політичних наслідків реінтеграції та висвітлення перспектив розвитку Криму після повернення під контроль України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів. Розгляд політичних наслідків реінтеграції Криму у контексті його майбутнього існування є надзвичайно актуальним у зв'язку зі складними викликами, що виникають після довготривалої окупації та анексії території росією. Зокрема, звернення до політичних аспектів реінтеграції стає необхідним для розуміння можливих шляхів подальшого розвитку півострова

та його взаємодії з українською державою. Станом на зараз, держава активно шукає нові шляхи та рішення, задля побудови якісної та практично дієвої стратегії, яка включатиме не лише питання самого Криму, але й світовий порядок, який прийде після перемоги у війні.

Варто зауважити, що реінтеграція – це процес, який логічно настає після деокупації і розглядається як комплекс заходів державної політики, спрямованих на повне відсутність збройних формувань та окупаційної адміністрації російської федерації на території України, яка була тимчасово окупована. Ці заходи передбачають встановлення загального ефективного контролю України на цій території, повернення її під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу (Medyanyk, 2023, р. 72).

Водночас, з настанням активної фази війни проти росії, нашій державі слід активніше та ґрунтовніше закладати підвалини реінтеграції. Як слушно зазначає І. Медяник: «...проте ця політика вимагає постійного вдосконалення відповідно до змін у політико-правовій ситуації. Реалізація окремих її елементів активно обговорюється в українській науковій спільноті» (Medyanyk, 2023, р. 72).

На наше переконання, дослідження питання деокупації є важливим. Доцільним є те, що стратегія деокупації має включати чіткий план дій, спрямований на визволення та повну інтеграцію українського Криму. Суттєво важливо, щоб нормативно-правові акти, пов'язані з де окупацією, були взаємно узгоджені чинним законодавством України, Стратегією деокупації та Планом заходів, які не повинні суперечити одне одному, але, натомість, мають доповнювати одне одного, уникати надмірної кількості нових законів та нормативних актів, та відповідати міжнародним нормам права.

Проте важливо розуміти, що починаючи з 2014-го року, Україною було прийнято цілий ряд законів та підзаконних актів, а також створено відповідні структури та посади в органах виконавчої влади України для реалізації державної політики щодо Криму. Першим таким кроком було ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення дати початку тимчасової окупації», що фактично стало фундаментом для подальших стратегій з реінтеграції.

Окрім того, якісно нове зрушення відбулось у 2021-му році, коли шостий президент України Володимир Зеленський ініціював Стратегію деокупації та реінтеграції Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 11, 2021 "On the Strategy for Deoccupation and Reintegration of the Temporarily Occupied Territory"). У виконання цієї стратегії був затверджений План заходів, який передбачав реалізацію 158 заходів у різних сферах життя регіону, включаючи захист прав і свобод людини, економічну політику, соціальну і гуманітарну політику, інформаційну політику, зміцнення національної стійкості, міжнародне співробітництво, оборонну та безпекову політику.

Л. Корнат зазначає, що саме «...стратегія є комплексним рамковим документом, який формує державну політику з цього питання та охоплює більшість напрямів державної політики деокупації та реінтеграції Криму: захист прав та свобод людини; захист прав фізичних та юридичних осіб, порушених внаслідок окупації; економічна політика; соціальна та гуманітарна політика; екологічна політика; зміцнення міжнаціональної єдності; міжнародне співробітництво; оборонна та безпекова політика тощо» (Kornat, 2021, р. 46).

Підкреслимо, що навіть з настанням повномасштабної війни росії проти України, Стратегія кардинально не змінилась. Як зазначається в документі, значну частину заходів держава і надалі буде проводити, фіксуючи як порушення з боку росії, так і поступово розробляти та втілювати план в дію. Подібне рішення справедливо зустріло дещо негативний відклик у експертів та науковців, адже зміна ситуації вимагає реформування підходів, опираючись вже на нинішній стан речей, а не спиратись на документи, створені ще до повномасштабного вторгнення.

Цілком зрозуміло, що території після деокупації характеризуються нестабільним станом у сферах соціальної, економічної, політичної та інших сферах. Вони зазвичай, стикаються з розладом у соціально-економічній інфраструктурі та міжнаціональними конфліктами. Крім того, окупаційний режим завжди призводить до зсувів у світогляді, ідеології та соціокультурній свідомості населення окупованих територій.

Зважаючи на це, наголошення на існуванні практичної стратегії дійсно є. Цікаво, що подібних стратегій у світовому досвіді вдосталь. Так, Г. Нівня пише: «Серед існуючих сьогодні моделей реінтеграції найбільш популярною поміж українських експертів є Хорватська модель. Проте і вона має свої слабкі сторони. В даних умовах важливо враховувати передумови та особливості наявного військового конфлікту» (Nivnia, 2023, p. 173).

Отже, можемо засвідчити, що Україні буде доцільним використовувати як власні напрацювання, так і покеровуватись успішними стратегіями інших країн, що пройшли подібний шлях та знають цей процес на практичному досвіді.

Зазначимо, що за весь час окупації АР Крим, українська влада заявляла, що державна політика України стосовно деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій базується на пріоритеті забезпечення безпеки людини та захисту її прав і основних свобод. Зокрема, український парламент відзначає, що відновлення територіальної цілісності України в рамках її міжнародно визнаного державного кордону, включаючи деокупацію Криму, та забезпечення державного суверенітету України є ключовою умовою завершення війни та встановлення миру.

Вирішення конфлікту, ініційованого російською федерацією проти України, шляхом територіальних уступок державі-агресору, є неприпустимим. Це зокрема, зазначено в постанові «Про Заяву Верховної Ради України про пріоритетні напрями державної політики України у сфері деокупації, реінтеграції і відновлення Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» (№9626) (Draft Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Statement of the Verkhovna Rada of Ukraine on the priority directions of the state policy of Ukraine in the field of deoccupation, reintegration and restoration of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol").

Важливим в реінтеграції Криму є вплив правозахисних неурядових організацій, котрі разом з державними інституціями, активно діють в процесі як деокупації, так і постійній фіксації злочинних дій з боку влади росії. На думку О. Щербанюка та О. Сінкевича, – держава наголошує на тому, що без неурядових правозахисних організацій їй самостійно буде важко боротись з наслідками збройної агресії (через масовість порушень прав людини, їх кількість тощо). Тому, співпраця з правозахисними НУО визначається як успішний крок для деокупації та реінтеграції Криму (Shcherbanyuk & Sinkevich, 2023, p. 377).

Варто відмітити, що в процесі реінтеграції активно діють такі організації, як «Альменда», «Кримський ресурсний центр», «КримSOS», «Жовта стрічка» та ін. Усі вони активно допомагають фіксувати злочини росії, проводити статистику політично ув'язнених осіб, депортації та утиски кримських татар.

Зазначимо, що громадські правозахисні організації відіграють ключову роль на рівні, порівняному з урядом України, у справах захисту прав людини, деокупації та подальшої реінтеграції тимчасово окупованого Криму. Вони здійснюють міжнародну адвокацію, документування воєнних злочинів і злочинів проти людяності, моніторинг прав людини в Криму, а також надають підтримку та захист постраждалим від репресій.

Ще одним важливим прикладом політичної реінтеграції Криму є «Кримська платформа» – ініційована Україною у міжнародний координаційний механізм для повернення питання Криму до порядку денного, захисту прав людини в Криму та сприяння деокупації півострова, зміцнення європейської та глобальної безпеки, що був започаткований на установчому саміті в Києві 23 серпня 2021 року (Crimean platform. Official site).

Окрім того, питання Кримської платформи стало ще більш актуальним з початком повномасштабної війни росії про Україну, коли Крим постійно стає об'єктом інформаційних приводів та консолідує значні скупчення живої сили та техніки, зокрема Чорноморського флоту. Учасники Кримської платформи мають чіткий намір примусити росію зайнятися переговорами з метою мирного вирішення конфлікту та деокупації (Dorosh, 2021).

Безперечним є той факт, що Кримська платформа отримала широку підтримку як в Україні, так і на міжнародному рівні. Групи підтримки «Кримської платформи» були створені в Парламентській асамблеї НАТО, а також у Сеймі Литовської Республіки та Сеймі Латвійської Республіки відповідно 11 та 15 травня 2021 року. Як слушно зазначає Л. Корнат: «Ініційована Кримська платформа вперше за багато років вивела питання Криму на найвищий міжнародний рівень та є новим інструментом формування регіональної і глобальної безпеки, що відповідає цілям Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» (Kornat, 2021, p. 47).

На нашу думку, українська влада намагається активно залучати усі можливості для успішної реінтеграції окупованого Криму. А саме: неурядові організації, міжнародні платформи, молодіжні форуми, серед яких слід виділити «Крим Wave», присвячений темі реінтеграції та деокупації півострова.

Водночас, як зазначив один з ініціаторів цього форуму Анатолій Стельмах: «Ми працюємо над першими кроками, які будуть зроблені після звільнення Кримського півострова. Перший із них – це, безперечно, забезпечення безпеки громадян, які там проживають. Другий – демілітаризація півострова від російських баз. Третій крок – притягнення винних до відповідальності. Люди, які вчиняли кримінальні злочини стосовно нашої держави, будуть притягнуті до відповідальності. А ті, хто незаконно прибув на півострів, мають його залишити, ми їх будемо видворяти» (On the priority steps after the deoccupation of Crimea: the youth forum "Crimea Wave" took place in Kyiv).

Окрім того, в процесі реінтеграції, держава враховує не лише на ухваленні закони та постанови, але й на поточну геополітичну ситуацію. Велику увагу приділяється державним органам та структурам, котрі знаходяться в тимчасово оку-

пованому Криму та в період реінтеграції, будуть потребувати повної реформації та заміни чинних діячів та чиновників.

Так, через досить тривалий відрізок часу, у порівнянні з іншими тимчасово окупованими регіонами України, реінтеграція буде вимагати значних зусиль через наявність вже сформованих російських структур та заглиблену владну корупцію. Проте важливо зрозуміти, що після звільнення від окупації, необхідно буде відновлювати українську ідентичність та довіру до держави серед мешканців півострова.

Як зазначає керівник прокуратури автономії Ігор Поночовний в інтерв'ю виданню «Телеграф»: «Реінтеграція Криму після звільнення від окупації не буде простою, але вона відбуватиметься із чітким дотриманням прав людини та цивілізованими, демократичними методами. Водночас прокуратуру АР Крим та м. Севастополя на півострові треба буде відновлювати з нуля» (Glyanko, 2023).

Підкреслимо, що питання інституцій та державних утворень стала ще більш актуальною з початком повномасштабної війни. Н. Шаптала та Н. Камінська зазначають, що «своєрідним є досвід інституту військових адміністрацій в Україні, який виконує координаційні, стабілізаційні, відновлювальні та інші функції. Тим самим не варто применшувати роль і значення інших органів публічної влади, волонтерської діяльності, інститутів громадянського суспільства в цій ситуації» (Kaminska & Shaptala, 2022, p. 65).

На наше переконання, вдалим кроком в процесі реінтеграції було б використати вже наш, вітчизняний досвід переформатування та створення таких інституцій, які могли б безперебійно працювати на території Криму, зважаючи на ризики повторної окупації чи сепаратизму на місцях. Аналізуючи програмні державні документи, стратегії та плани, можемо зауважити, що перспективи розвитку Криму після повернення під контроль України дійсно є.

Означене вище переконує, що забезпечивши справедливість, демократичність та прозорість під час процесу реінтеграції, українській владі вдасться відновити рівні можливості для всіх мешканців півострову, незалежно від їхньої етнічної, релігійної та культурної належності. Все це включатиме доступ до освіти, медичних послуг, працевлаштування та інших сфер життя без будь-якої форми дискримінації чи переслідування. Запобігання можливим проявам дискримінації та переслідування за політичними переконаннями чи іншими мотивами буде важливим кроком у зміцненні демократичних засад у регіоні та забезпеченні гармонійного розвитку його населення.

Нарешті, з політичної точки зору, доцільним буде активно співпрацювати з рядом країн, серед яких особливу роль можуть відіграти США, Польща, Великобританія та європейські країни, а також країни, що є членами міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Союз і НАТО. Тут доцільним буде як співпраця в межах Кримської платформи, так і ухвалення міжнародних угод щодо допомоги у вирішенні важливих питань та проблем.

Співпраця з США має велике значення, оскільки ця демократична країна є одним з ключових гравців на міжнародній арені і має значний вплив у світі. Співробітництво з Сполученими Штатами може включати надання економічної та фінансової допомоги для відновлення економіки Криму, а також підтримку у впровадженні програм і проектів з розвитку інфраструктури та соціальних сфер.

Польща також забезпечить важливу підтримку в процесі реінтеграції, оскільки вона має великий досвід у перехідних процесах та розвитку демократії після закінчення комуністичного режиму. Польський досвід буде корисним для України у впровадженні реформ, зокрема у сферах правосуддя, адміністративної реформи та боротьби з корупцією. Великобританія може забезпечити допомогу на морі в розмінуванні і відбудові півострова.

Ще одним, не менш важливим аспектом є політична коаліція у питанні реінтеграції Криму. Вітчизняна партійна структура характеризується своєю різноманітністю та присутністю чималого проросійського елементу, як у вигляді окремих посадовців, так і у вигляді цілих політичних партій, як ліквідована де-юре «ОПЗЖ». Однак присутність людей проросійського напрямку, в українській політиці не зменшилась настільки, щоб не говорити про неї та про її можливості. Саме тому, дуже важливо, під час реінтеграції Криму, мати чітку, сплановану та спільну систему дій та позицій, і бути готовими до можливих провокацій та ескалації в політичному дискурсі.

Натомість, щоб процес реінтеграції був успішним, потрібна злагоджена робота трьох напрямків: державна політика, суб'єкти (виконавці), засоби реінтеграції (інструменти). Серед засобів реінтеграції важливо створити такий документ, який би стосувався пріоритетних заходів, які Україна планує провести після деокупації Криму. У ньому повинні визначатись необхідність відновлення публічної влади на півострові, формування кадрових ресурсів, відновлення правосуддя на території Криму, а також притягнення до відповідальності тих, хто винен у міжнародних злочинах та злочинах проти національної безпеки, зокрема громадян, що сприяли окупації території України.

І насамкінець, головне щоб народу України ці кроки пояснювались, бо це повинно бути відкритим процесом з залученням суспільної думки та пропозицій, адже як зауважив Л. Корнат: «Успішність політики деокупації Криму залежить від злагоджених дій держави, органів виконавчої влади на місцях та місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства за підтримки світової спільноти» (Kornat, 2021, р. 48).

Висновки дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Реінтеграція Криму є складним і багатогранним процесом, який потребує уважного аналізу всіх його аспектів та врахування різноманітних факторів. Попереднє планування та співпраця з міжнародним співтовариством є важливими елементами успішного та мирного переходу Криму під український суверенітет. Цей процес сприятиме стабільності та розвитку самого регіону, людини та міжнародних стандартів. Україна, починаючи з 2014-го року, активно займається питанням реінтеграції, створює постанови, представляє концепції. Однак на сучасному етапі, враховуючи повномасштабну війну з росією, нам необхідно створити єдину дієву систему реінтеграції, засновану як на досвіді минулого, так і покеровуючись сучасною геополітичною ситуацією та нашим післявоєнним становищем. Успішна реінтеграція Криму під контролем України залежить від співпраці з міжнародним співтовариством, активним залученням громадськості та розвинутої стратегії відновлення. Важливою повинна стати підтримка інших країн, міжнародних організацій та громадських ініціатив у зусиллях з реінтеграції Криму та забезпеченні його розвитку в мирі, безпеці та процвітанні.

References [Список використаної літератури]

- Crimean platform. Official site (2024). Retrieved from <https://crimea-platform.org/> [in Ukrainian]. [Кримська платформа. Офіційний сайт. 2024. URL: <https://crimea-platform.org/> дата звернення: 06.02.2024)].
- Dorosh, S. (2021). The Crimean platform: what is it and will it help Ukraine to return Crimea. BBC News, August, 5 [in Ukrainian]. [Дорош С. Кримська платформа: що це таке і чи допоможе Україні повернути Крим. BBC Новини, Серпень, 5. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-57974995> (дата звернення: 09.06.2023)].
- Draft Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Statement of the Verkhovna Rada of Ukraine on the priority directions of the state policy of Ukraine in the field of deoccupation, reintegration and restoration of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol" (2023) [in Ukrainian]. [Проект Постанови Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України про пріоритетні напрями державної політики України у сфері деокупації, реінтеграції і відновлення Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» від 18.08.2023 № 9626. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DI09767I?an=1> дата звернення: 06.02.2024)].
- Glyanko, K. (2023). The reintegration of Crimea will take place with clear observance of human rights – Ponochevny. *Suspilne media*, August, 15 [in Ukrainian]. [Глянько К. Реінтеграція Криму відбуватиметься з чітким дотриманням прав людини — Поночовний. *Суспільне новини*. 2023. Серпень, 15. URL: <https://suspilne.media/551107-reintegracia-krimu-vidbuvatimetsa-z-citkim-dotrimannam-prav-ludini-ponocovnij/> (дата звернення: 09.06.2023)].
- Kaminska, N., & Shaptala, N. (2022). State policy of Ukraine on issues of temporarily occupied territories: problems of conceptualization in modern scientific discourse. *Philosophical and methodological problems of law*, 1, 57–69 [in Ukrainian]. [Камінська Н., Шаптала Н. Державна політика України з питань тимчасово окупованих територій: проблеми концептуалізації в сучасному науковому дискурсі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. №1. С. 57–69].
- Kornat, L.Ya. (2021). State policy of deoccupation of Crimea: key results and prospects. *Regional studios*, 27, 43–49 [in Ukrainian]. [Корнат, Л. Я. Державна політика деокупації Криму: ключові результати та перспективи. *Регіональні студії*. 2021. Вип. 27. С. 43–49].
- Medyanyk, I.S. (2023). Theoretical and legal issues of reintegration of temporarily occupied and annexed territories in national and international science. *Scientific bulletin of Uzhhorod University: series: Law*, 79, 70–75 [in Ukrainian]. [Медяник І. С. Теоретико-правові питання реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій у вітчизняній та світовій науці. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. 2023. № 79. С. 70–75].
- Nivnia, G.O. (2023). The problem of reintegration: World experience. *Crimea is Ukraine: the strategy of deoccupation and reintegration: materials of the International Scientific and Practical Round Table*, 171–174 [in Ukrainian]. [Нівня Г.О. Проблема реінтеграції: Світовий досвід. *Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції: матеріали Між-народного науково-практичного круглого столу*. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. С. 171–174].
- On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 11, 2021 "On the Strategy for Deoccupation and Reintegration of the Temporarily Occupied Territory [...] Decree of the President of Ukraine (2021) [in Ukrainian]. [Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року "Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території [...] Указ Президента України; Стратегія від 24.03.2021 № 117/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021#Text> дата звернення: 06.02.2024)].
- On the priority steps after the deoccupation of Crimea: the youth forum "Crimea Wave" took place in Kyiv (2023). Army inform, April, 26 [in Ukrainian]. [Про першочергові кроки після деокупації Криму: у Києві відбувся молодіжний форум «Крим Wave». *Армія inform*. 2023. Квітень, 26. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/26/pershochergovi-kroky-pislya-deokupaciyi-krymu-u-kyievi-vidbuvysya-molodizhnyj-forum-krym-wave/> (дата звернення: 09.06.2023)].
- Shcherbanyuk, O.V., & Sinkevich, O.V. (2023). Deoccupation and reintegration of Crimea: the influence of human rights non-governmental organizations. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 79, 375–380 [in Ukrainian]. [Щербанюк О. В., Сінкевич О. В. Деокупація та реінтеграція Криму: вплив правозахисних неурядових організацій. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Вип. 79. С. 375–380].

Стаття надійшла до редакції 28.02.2024

Shapovalova A. M.

Department of Philosophy and History

Vernadsky Taurida National University

John McCain str., 33, Kyiv, 01042, Ukraine

PROSPECTS AND CHALLENGES OF THE REINTEGRATION OF THE AUTONOMOUS REPUBLIC OF CRIMEA

Summary

The article examines the political consequences of the reintegration of Crimea and the prospects for its development after returning to the control of Ukraine. The impact of the return of Crimea on the political situation in Ukraine is analyzed, taking into account possible changes in the political landscape, relations with international partners and the reaction of national political forces. Prospects for the development of Crimea itself after its return to Ukrainian sovereignty are studied, taking into account economic, socio-cultural and other aspects. The article claims that the reintegration of Crimea can have a significant impact on political stability in Ukraine and relations with international partners. The author analyzes the possible reactions of various political forces in Ukraine to this process, noting the risks and benefits for each of them. In addition, it is noted that the restoration of sovereignty over Crimea can contribute to the development of the economy and infrastructure of the region, as well as change the dynamics of the socio-cultural life of the population. Ways of implementing the policy regarding the reintegration of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol on the part of the state and power structures are analyzed. Potential challenges that may arise in the process of reintegration of Crimea, such as social tensions, internal conflicts and economic difficulties, are considered. The author analyzes possible strategies for managing these difficulties and developing effective mechanisms to ensure the stability and development of the region in the conditions of the transition period. The influence of public institutions and groups, international coordination mechanisms and their role in the reintegration of the Republic of Crimea, in particular the Crimean platform, is evaluated. The conclusion states that the reintegration of Crimea is a complex process that requires careful analysis of all its aspects and consideration of various factors. Advance planning and cooperation with the international community can ensure a successful and peaceful transition of Crimea under Ukrainian sovereignty, contributing to the stability and development of both the region itself and the entire country.

Key words: de-occupation, state policy, occupation, prospects, law and order, reintegration, reformation.